

A könyvtárpolitika aktuális kérdései Magyarországon*

Papp István

Terjedelmi korlátok miatt az alábbiakban csak a legfontosabb kérdésekre térek ki, s el kell tekintenem a részletes elemzéstől és bizonyítástól is. Ezért a kifejtés inkább tézisszerű lesz; csatolom viszont a vonatkozó szakirodalom legfontosabb tételeit.

A jelenlegi helyzet

Ha a magyar könyvtárügy történeti kialakulására, fejlődésére pillantunk vissza, egészében megállapíthatjuk, hogy összhangban az ország egyéb területeivel, a könyvtárak is nagyjából az európai trendek mentén haladtak, természetesen a mindenkori történelmi, gazdasági, politikai és kulturális adottságok közepette és általuk meghatározottan. Ez érvényes a kereszténység felvételétől egészen napjainkig, beleértve a szocializmus évtizedeit is. A fáziskésés azonban minden korszakban szembeűnően jelentkezett.

Nem tagadható, hogy a korszerű könyvtárügy keretei, szervezetei és intézményei – korábbi kezdemények nyomán – főként a II. világháború után bontakoztak ki hazánkban. Ennek több oka volt; most csak a közvetlenül ható tényezők közül sorolok fel néhányat, s nem foglalkozom a társadalom fejlődését mélyen és általában meghatározó jelenségekkel. Tehát: a szocialista rendszer törekvése, hogy magát felsőbbrendűnek bizonyítsa, különösen a kultúra területén; a kulturális intézményeket az indoktrináció, a manipuláció eszközeiként kívánta használni; az egyéb területekről (politika, államigazgatás, tudomány stb.) kiszorított, kiváló képességű személyek ösztönző hatása a szakmai tudat fejlődésére, a szakmai színvonal felemelésére; a hatvanas évektől egyre erősödőbben a nyugati könyvtárügyekhez való igazodás.

Ugyanakkor természetesen megmutatkoztak a tipikusan szocialista hibák, tévedések is a magyar könyvtárügy fejlődésében: a kényszeres, az adottságokkal és a szükségletekkel negatív és pozitív értelemben egyaránt számot nem vető fejlesztések, a voluntarizmus, a látszattmegoldások, a pazarlások, a fölösleges megkettőzések, az állami centralizáció, a monolitikus szervezet

* Elhangzott 1993. október 6-án Győrött, az Alpok-Adria szemináriumon.

mindenáron való erőltetése és ugyanakkor az anyagi és személyi erőforrások szétforgácsolt és alacsony hatékonyságú felhasználása.

A végeredmény azonban mégis egy, a társadalmi elvárásoknak többé-kevésbé megfelelni tudó, a világ könyvtárügyével párbeszédet folytatni képes (azaz technológiai és szolgáltatási kapcsolatokra lépni tudó), regionálisan és szakterületileg artikulálódó, rengeteg problémával küzdő, de egészében – legalábbis egyelőre – működőképes könyvtárügy.

A magyar könyvtárügy leglátványosabb eredménye a *nemzeti könyvtár* új épületének elkészülte volt. Minden kritika – tegyük hozzá: jogos kritika – ellenére megteremtődött a korszerű működés elhelyezéssel feltétele az Országos Széchényi Könyvtár számára. Azt is meg kell állapítani, hogy az OSZK helyesen jelölte ki fő céljait és helyét az országos könyvtárügyben, s igen nagy erőfeszítéseket tett feladatainak ellátása érdekében. Mégis, a hazai könyvtáraknak az a benyomásuk, viszonylag lassan halad előre a nemzeti könyvtár korszerűsödése, figyelmét és forrásait talán túl sok, önmagában és egyenként egyébként fontos tennivaló között osztja meg, a technológia modernizálásának haszna még nem jelentkezik a könyvtáraknak nyújtott, jellegzetesen nemzeti könyvtári szolgáltatások terén.

A *felsőoktatási, egyetemi és főiskolai könyvtárak* igen egyenetlen képet mutatnak. Bár látszanak – inkább csak egyes példák formájában – a fejlesztés eredményei (egy-egy új épület, a modern technológia különféle alkalmazásai stb.), valójában a felsőoktatási könyvtárak lekésték, mint ahogy anyaintézményeik is lekésték, a Nyugaton a 60-as, 70-es években lezajló, ugrásszerű fejlődést, amelynek oka és következménye a hallgatók számának rohamos növekedése, az egyetemi struktúrák átalakulása, a felsőoktatás kiemelt kezelése, az új oktatási intézmények létrejötte, s nem utolsósorban az új épületekben működő, technikailag jól felszerelt, gazdag állománnyal és bőséges gyarapítási keretekkel rendelkező egyetemi könyvtárak megjelenése volt. Ugyanakkor kétségtelen tény, hogy a magyar könyvtárügy technológiai fejlesztésének motorját főként az egyetemi könyvtárak jelentik, akkor is, ha elhelyezéssel, működéssel feltételeik sok esetben elmaradnak nemcsak a kívánatostól, hanem a minimumtól is.

Sajátos csoportját képezik a magyar könyvtárügynek az *országos szakkönyvtárak*. (Országos

szakkönyvtár alatt most nem egy elavult, azóta hatályon kívül helyezett jogszabály alapján kijelölt 130 egységet értem, hanem mintegy 6-8 intézményt.) Ezek többségének ugyan hazai előzményeik voltak, funkciórendszerük azonban sokban a szovjet példák nyomán alakult. (A szovjet példában most nem a szocialistára, hanem az igen nagy országokra esik a hangsúly: amit az engedhet magának vagy meg kell engednie magának, nem biztos, hogy ajánlatos egy kis ország számára.) Nem véletlen, hogy némely közülük funkciózavarral küzd, keresi helyét és szerepét az átalakuló magyar könyvtárügyben.

A helyi szakkönyvtárak igen tarka csoportot képeznek: akadémiai intézetek, kutató-fejlesztő intézetek, minisztériumok, hivatalok, de főként vállalatok, gazdasági szervezetek könyvtárai tartoznak ide. A szocializmus idején mindezek közkönyvtáraknak, azaz állami tulajdonú könyvtáraknak minősültek, s meglehetősen szoros pórázon voltak. Az új rendszerben felszabadultak a gyámkodás alól, de elvesztették azt a segítséget és támogatást is, amiben részesültek korábbi hálózati központjaik részéről. Most – nyersen szólva – abba a helyzetbe kerültek, hogy ha szükség van rájuk az anyaintézményben megmaradnak, ha nincs, felszámolják őket; a privatizáció során több ilyen esetnek vagyunk szemtanúi.

Közművelődési könyvtárügyünk kibontakozására – bár előzményei a múlt századra rúgnak vissza, s fejlesztésére több erőfeszítés történt mind országosan, mind a helyhatóságok szintjén a 20. század első felében is – valójában az elmúlt negyven évben került sor. (Talán e területen érvényesültek leginkább a politikai rendszernek már említett önigazolási erőfeszítései.) A közművelődési könyvtárosok megadták a császárnak, ami a császáré, s az istennek, ami az istené. A felszínen – egyre halkuló hangerővel – elhangzottak a jelszavak (a szocialista embertípus formálása, az ideológiai harc, a „pozitív” alkotások propagálása stb.), alatta azonban az angolszász és skandináv modellek nyomán létrejött egy – legalábbis eszményeiben, kereteiben, törekvéseiben – európai közművelődési könyvtárügy, amely kiterjedt az ország minden lakott településére. A fejlődés során a vidék lekörözte a fővárost, a vidéki közművelődési könyvtári ellátás színvonala és anyagi feltételei jelenleg meghaladják a fővárosét. A rendszerváltást követően ez a könyvtártípus meglehetősen fenyegetve érezte és érzi működésének anyagi feltételeit, néhány ri-

asztóan aggasztó példától eltekintve azonban léte nem kérdőjeleződött meg, ha alacsonyabb vásárlóértékű költségvetésekkel kell is megelégednie. A fő veszély a kisebb települések, falvak könyvtárait fenyegeti: nemcsak az anyagi hiánya miatt, hanem a könyvtári rendszerhez fűződő szálak meggyengülése, elszakadása miatt is. A megyeszékhelyeken működő, ún. *megyei könyvtárak* helyzete még tisztázatlan, főként ami a fenntartásukat illeti: kinek a dolga? A megyei vagy a városi önkormányzaté? Az ún. *szakszervezeti közművelődési könyvtárügy* – amely a szocialista könyvtárügy egyik büszkeségét, a közművelődési könyvtári ellátás munkahelyi metszetét jelentette – létében kérdőjeleződött meg: vajon a szakszervezetek feladata-e fenntartani a letéti ellátást nyújtó központi szakszervezeti könyvtárakat (ezek ma már nyíltan állami támogatásból működnek), s a munkáltatókat a kollektív szerződésen kívül mi kötelezhetné munkahelyi könyvtárak működtetésére?

Az *általános és középiskolák könyvtárai* igen vegyes képet mutatnak. Hosszú évtizedek szívós küzdelmei után mintha most kezdene általánosan elfogadottá válni a nézet, hogy nem létezhet iskola könyvtár nélkül. A valóságban még mindig messze meghaladják a példaszerű iskolai könyvtárak számát azok, amelyek még jóindulattal sem nevezhetők könyvtárnak. Az iskolai könyvtárak sorsa a pedagógia, az oktatásügy és az egyes iskolák igazgatói és tantestületei hozzáállásától, didaktikai módszereitől függ.

Az *egyházi könyvtárak* közül azok, amelyek megúszták az államosítást, először lassú sorvadásra voltak ítélve, majd a hatvanas évek végén némi érdeklődést mutatott irántuk, mint a nemzeti kultúrkincs birtokosai iránt az állam. Csak az utóbbi években kaptak nagyobb törődést, de messze nem eleget ahhoz, akár csak a legsúlyosabb problémáikat (elhelyezés, állományvédelem, felszerelés, munkaerő) megoldják. Az egyházak elsőbbségi rendjében – érthetően – megelőzték a gyűjtemények gondozását pl. a pasztorációs feladatok.

Egy könyvtárügy szerves részét képezik a működéséhez szükséges különféle szervek és szolgáltatások. Első helyen kell megemlíteni a *könyvtárosképzést*, amely különböző viszontagságok után, úgy tetszik, jó irányban mozdult el: mind az egyetemi, mind a főiskolai szinten a tananyag korszerűsödik, a számítástechnikán és telekommunikáción alapuló modern könyvtári tech-

nológia oktatása teret nyer, s a felsőoktatás általános problémáin túl egyéb nehézségekkel nem küzd a könyvtárosképzés. Intenzív oktató tevékenységet folytatnak az egyes könyvtárak is alap- és középfokú szinten, bár itt még nem tisztázott kellőképpen az ún. asszisztensképzés helye és szerepe a könyvtári munkaerőstruktúrában. A továbbképzés a gyors technológiai fejlődés következtében egyre fontosabbá válik, e területen azonban még nem lehetünk elégedettek a kínálattal.

Az ún. országos központi könyvtári szolgáltatások zömét (a könyvek és folyóiratok központi katalógusa, a magyar nemzeti bibliográfia és csatlakozó szolgáltatásai, a dokumentumellátás) az Országos Széchényi Könyvtár nyújtja. Főként ezeket illetően jelentkezik a könyvtárak részéről az az elégedetlenség, amelyre már korábban utaltam. A műszaki fejlesztés felgyorsítása mellett e szolgáltatások némelyikének (pl. tárolókönyvtár, dokumentumellátás) szakmai tartalmát is tisztázni kellene.

Válságos időszak után megerősödni látszik a Könyvtárellátó Vállalat. Helyzetének rendezése mellett a versenytársak piaci megjelenése is jótékonyan hatott teljesítményére.

Tisztázást és újragondolást igényel az OSZK keretében működő módszertani, szakmai szolgáltató, továbbképző szervezet, különös tekintettel a korszerű technológia elterjesztésére, ezzel összefüggésben a szabványosításra, valamint a könyvtárügy rendszerszerű működésével kapcsolatos feladatokra.

A mintegy 130 könyvtárat tömörítő Könyvtári és Informatikai Kamara (KIK), valamint a 2300 egyéni és mintegy 30 intézményi tagból álló Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) eddig inkább csak ösztönző és lendítő szerepet töltött be; az MKE talán több eredményt tud e téren felmutatni, s említést érdemelnek az általa szervezett szakmai rendezvények és továbbképzések is. Szakmai feladatok folyamatos ellátására apparátus hiányában egyik szervezet sem volt képes.

A kormány könyvtárpolitikai tevékenysége

A választások óta eltelt mintegy három év alatt a könyvtárpolitikai tevékenység csakis a rendszerváltó-jogalkotó munka keretében ítéltető meg. A szakmai elfogultság azt mondatja, hogy

ennek a kormánynak sem jutott több ideje az országos könyvtári és szakirodalmi információs politika legfőbb kérdéseire, másfelől azonban tárgyilagosan be kell látni, hogy ez reálisan nem is volt elvárható. Ami történt, az inkább hivatali-előkészítői szinten zajlott, s kevésbé a politika és a jogalkotás szintjén. Talán ennek tudható be az is, hogy a művelődéspolitikai prioritásrendben a könyvtárügynek nem sikerült előbbre kerülnie, s a korábban kialakult preferenciák érvényesülnek.

Két törvény és következményei közvetlenül is érintették a könyvtárakat és a könyvtáros társadalmat. Az önkormányzatokról szóló törvény – helyesen – az önkormányzatok feladatává tette a közművelődési könyvtári ellátást. E rendelkezésnél nem is léphetett tovább, bár a szakma – az akkori felfűtött hangulatban – sokkal többet, bizonyos anyagi garanciákat is elvárt volna a jogalkotótól. Hiányossága viszont, hogy nem volt kellőképpen tekintettel a közművelődési könyvtári szolgálat rendszerszerű működésének feltételeire.

A másik, a közalkalmazottak jogállásáról rendelkező törvény és a végrehajtásával kapcsolatos kormányrendelet volt. Nem feladatom ezek értékelése, pusztán annyit jegyzek meg, hogy a könyvtári terület sem volt maradéktalanul elégedett a jogszabályokkal. Ami előnyös volt számára, azt szó nélkül elfogadta, a hátrányokért keményen kritizálja. A kormányrendeletéről azonban megállapíthatjuk, hogy a lehetőségekhez képest sikerült a könyvtáros szakmát beillesztenie a megadott keretbe.

Régi problémája a magyar könyvtár- és tájékoztatásügynek, hogy a kormányban reszortfeladatként, a művelődési és közoktatási miniszter ágazati felelősségében jelentkezik. Ez eleinte nem látszott változni a jelen kormányban sem. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1990-ben kezdeményezte, hogy kormány szintű koordináló szerv jöjjön létre a könyvtár- és tájékoztatáspolitikai alapvető kérdéseinek a kezelésére. Ez a törekvés eredménnyel járt, s 1993-ban létrejött a kormány Tudománypolitikai Bizottsága mellett az a testület, amelynek ez lesz a feladata. A tájékoztatás- és könyvtárpolitika kormány szintű kezelésének szükségességét jól bizonyítja az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program megindítása és sikeres kivitelezése. A könyvtári és a szakirodalmi információs szolgáltatások főképpen e program révén élhetnek a korszerű, számítógépes és telekommunikációs technológia lehetőségeivel. A felsőoktatási könyvtárak és néhány

országos könyvtár élvezte a TEMPUS és a PHARE program jótékony hatását is. (Itt említjük meg a már korábban is sok segítséget nyújtó Soros Alapítvány, valamint a később bekapcsolódó Mellon Alapítvány támogatását, amely az országos kormánypolitika által kijelölt célok irányába hatott.)

A művelődési és közoktatási miniszter a maga részéről utasította hivatali apparátusát a könyvtárügy jogi kérdéseinek a tisztázására. Első lépésként az 1976-os könyvtári törvényerejű rendelet felülvizsgálatára, idejétmúlt rendelkezéseinek hatálytalanítására került sor. (Utólag azt mondjuk, bár az egész törvényt helyezték volna hatályon kívül, mert számos megmaradt intézkedése ellentétes a jelenlegi könyvtári gyakorlattal.) Egyúttal megindultak az új könyvtári törvényt előkészítő munkálatok. Tekintve, hogy az országgyűlés jogalkotó programjába egyszerűen nem fér bele közelesen a könyvtári törvény megalkotása, az előkészületi munkák is megálltak a vitafázisban. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium törvénykoncepciójának alapjául a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége által kidolgozott, a könyvtár- és tájékoztatásügy finanszírozásával foglalkozó állásfoglalás szolgált, amely természetesen érintette a legfontosabb könyvtárpolitikai kérdéseket is.

Az MKM hivatali apparátusa, de az MKM politikai pozícióit betöltő személyek is igyekeztek közvetlen kapcsolatot találni a könyvtáros szakmával. Ennek a kapcsolatfelvételnek sok minden köszönhető (pl. az új könyvtári törvény koncepcionális megalapozása, a vállalkezési információs szolgáltatások könyvtárakban való meghonosításának projektje, a világbanki kölcsön igénybevétele a felsőoktatási könyvtárak igényeinek kielégítésére, a központi könyvtáros szaklap szolid alapjainak megteremtése, a Könyvtárellátó Vállalat konszolidálása, a nemzetközi kapcsolatok rendezése stb.), bár talán több is elérhető lett volna, ha a szakmai szervezetek felkészültebbek, erősebbek lettek volna.

Az MKM mint ágazati felelős kormány szerv új helyzetben találta magát. Elmúlt a közvetlen beavatkozás, a kézi vezérlés időszaka, s ennek le kellett vonni konzekvenciáit a miniszteriális munkatílusra nézve, még akkor is, ha a könyvtáros szakma esetenként a korábban megszokott bábkodást, közvetlen, operatív beavatkozást igényelte volna; ebben az irányban a minisztérium korábban lépett, mint a szakma. Kifogásolható

azonban, hogy – talán éppen a megváltozott és változóban lévő feltételrendszer következtében – az MKM, s talán maga a miniszter sem mindig elég határozott. E határozatlanság számlájára lehet írni föltételezhetően azt, hogy a közvetlen fenntartású intézményei (Országos Széchényi Könyvtár, Országos Idegennyelvű Könyvtár) esetében nem él keményebben fenntartói jogával és kötelességével (pl. a magasabb vezetői állásokra pályázatok kiírásának halogatása, az országos központi szolgáltatások feladatkörének rendezése, a módszertani, fejlesztési, továbbképzési szolgáltatások rendbetétele, az ellenőrzés folyamatos gyakorlása), vagy hogy nem foglalt egyértelműen állást olyan akut kérdésekben, mint a korábbi szakszervezeti központi könyvtárak sorsa. Elvárható lett volna az ágazati felelőstől már korábban egy önálló országos könyvtári alap létrehozatala a legfontosabb könyvtári fejlesztések és tevékenységek ösztönzésére, s egyértelmű állásfoglalás a könyvtári szolgálat helyéről a művelődéspolitikai prioritásrendjében. (A könyvtárak háttérbe szorítása az országos művelődéspolitikában kihat azután az önkormányzatok elsőbbségi rendjére is.)

Tennivalók. Stratégia és taktika

1. A könyvtár és az információ társadalmi szerepe

Mindenekelőtt tisztázni kell azt, hogy milyen súlyt, fontosságot tulajdonít a politikai akarat a könyvtárnak, a könyvtári szolgáltatásoknak és az információnak. Nem szép szavakra van szükség, ezekből éppen eleget hallottunk, hanem döntésekre, s a döntéseknek megfelelő intézkedésekre.

Itt nincs értelme annak, hogy hosszasan bizonygassuk a könyvtár jelentőségét. Az információ társadalmi-nemzeti erőforrás. Ennek megfelelően a két kulturális alapintézménynek az iskolákat és az információt kezelő és célba juttató szervezeteket, azaz a könyvtárakat tekintjük. Kívánatos, hogy ez a művelődéspolitikai prioritásrend kimonassék, elfogadtassék és érvényesíttessék. A különféle könyvtártípusokat a maguk feladatrendszerével kell beilleszteni a könyvtár társadalmi szerepkörébe.

A fentiekből kifolyólag a továbbiakban erősíteni kell azt a tendenciát, hogy a könyvtár és információ alapkérdéseivel kormány szinten kell foglalkozni, s ebben a keretben kell tisztázni a művelődési és közoktatási miniszter ágazati hatáskörét.

Ugyanakkor teljes mértékben érvényesíteni kell a könyvtár fenntartó szervek autonómiáját, ami elsősorban abban nyilvánul meg, hogy saját szükségleteiknek és lehetőségeiknek megfelelő könyvtári szolgáltatást tartanak fent. Ha a kormány többet vár el tőlük, azt külön kell finanszírozni, különféle technikák segítségével.

A könyvtár- és tájékoztatásügy fejlesztését azonban nem lehet kizárólag a fenntartó szervek spontaneitására bízni. Az állam központi szerveinek az irányt mutató dokumentumokon kívül egyéb eszközökkel is elő kell mozdítani a fejlődést a kívánt irányokba és hozzájárulni az aktuális feladatok megoldásához. Ezek közül a leghatásosabb a célzott és feltételekhez kötött anyagi támogatás. E végett létre kell hozni egy országos könyvtári alapot. (A már működő, különféle kulturális alapokból ugyan csurran-cseppen a könyvtárak számára is, de nem elsődlegesen könyvtári feladatok megoldására. Ez alól talán csak a felsőoktatási alapoktól nyert támogatások képeznek kivételt.) Az országos könyvtári alap mellett célszerűnek látszik regionális, megyei szintű könyvtári alapokat is létrehozni.

A kormány szintű információs politikának tudatosan kell építenie a könyvtári rendszerre olyan információs szolgáltatások esetében, mint pl. a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott üzleti tájékoztatás vagy a lakosságnak szánt állampolgári, civil információk.

2. A könyvtári rendszer

Alapvető követelmény a könyvtári és információs szolgáltatások rendszeres működtetése. Ez nem a korábbi, monolitikus, felülről szervezett, hierarchikus formációt jelenti, hanem a könyvtárak önkéntes, saját érdekeik felismerésén alapuló, a használók jobb kiszolgálását garantáló, az anyagi és személyi erőforrásokat maximális hatékonysággal működtető kooperációját, amelynek szilárd, technológiai alapját a számítástechnika és a telekommunikáció messzemenő alkalmazása adja. A könyvtárpolitika legfőbb célja a rend-

szerszerű működés feltételeinek megteremtése és előmozdítása.

A könyvtári és információs ellátás rendszerében két metszetet kell érvényesíteni: a szakterületi és a regionális metszetet. Az egyes szakterületek gondozására mintegy 30 könyvtárat lehet számításba venni, amelyek az illető szakterületeken működő további, kisebb könyvtárakkal, valamint a regionális metszettel szoros szolgáltatási és munkakapcsolatban állnak. E 30 könyvtár főként az egyetemi könyvtárak köréből kerül ki, de közéjük tartozik a 6-8 országos szakkönyvtár is. A regionális metszet fő csomópontjait ugyancsak egyetemi könyvtárak (kb. 6-7 intézmény) alkotják, de mellettük számításba kell venni a nagy, megyei és városi közművelődési könyvtárakat is, amelyek a kisebb települések könyvtárai irányában töltenek be közvetítő-szervező funkciót.

A könyvtári rendszer feladata ellátni a szükséges dokumentumokkal és szolgáltatásokkal az ország lakosságát. Ennek során egyre inkább építeni kell a nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségekre. Szakterületenként meg kell vizsgálni, mi a kívánatos arány a külföldi dokumentumtermés közvetlen beszerzése és feltárása, illetve a nagy nemzetközi információs és dokumentumellátó szolgáltatásokra való támaszkodás között.

Nemzeti felelősségünk a hazai dokumentumtermés begyűjtése, feldolgozása, megőrzése és rendelkezésre bocsátása; e feladat oroszlánrésze az Országos Széchényi Könyvtárra hárul.

3. A könyvtári törvény

Kizárólag egy új könyvtári törvénytől várni a rendszerszerű működés feltételeit naivitás lenne, de kétségtelen, hogy különösen hazai viszonyaink között nagy segítséget jelentene. (Meg kell azonban mondanunk, hogy számos, fejlett könyvtárüggyel rendelkező országban nem alkottak könyvtári törvényt.)

Ha sor kerül a törvényalkotási folyamatra, először is a szakma túlzott várakozását, elvárásait kell leszerelni, ami főleg abban nyilvánul meg, hogy a törvénytől várja intézményi és személyi egzisztenciális garanciáit. A törvény azonban csak a jogokról, köteleességekről, működésről in-

tézkedhet az adott anyagi feltételek és más törvények szabta keretek között.

Alighanem fel kell adnia a szakmának egy másik illúzióját is, vagyis azt, hogy egy törvény szabályozza valamennyi könyvtár, az egész könyvtárügy minden kérdését. A külföldi tapasztalatok és a hazai átalakulás tanulságai alapján a törvény hatálya csak a nyilvános könyvtárakra (az önkormányzatok által fenntartott közművelődési könyvtárak, a néhány országos szakkönyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár) terjedhet ki. A felsőoktatási könyvtárak ügyeit a felsőoktatási törvényben kell rendezni (a könyvtári törvény csak olyan mértékben foglalkozhat velük, amennyiben nyilvános szolgáltatásokat nyújtanak), az iskolai könyvtárak ügyeit pedig az oktatási törvényben. Meggondolandó azonban az is, hogy az Országos Széchényi Könyvtárról, mint nemzeti könyvtárról (és az országos központi szolgáltatásokról, esetleg az országos szakkönyvtárakról is) külön törvény rendelkezzen.

4. Technológiai fejlesztés

A könyvtári szolgáltatások fejlesztésének, a könyvtári ellátás színvonalának kulcskérdésévé vált a számítógépes és telekommunikációs technika alkalmazása. Ez az elsőrendű feltétele a hazai könyvtárak rendszerszerű működésének, s egyben a nemzetközi könyvtári világhoz való kapcsolódásuknak is. Ez teszi lehetővé, hogy az autarkias törekvéseket végképp felszámoljuk, a külföldi beszerzéseket a szükséges mérték szerint végezzük, s támaszkodhassunk a külföldi gyűjteményekre és szolgáltatásokra. Ez utóbbi is természetesen pénzbe kerül, de messze nem annyiba, mintha önellátásra rendezkednénk be.

A könyvtári automatizálásnak és távközlési kapcsolatoknak szorosan kapcsolódnuk kell az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programhoz, annak részévé kell válniuk. Az automatizálás létfeltételét jelentő szabványosításban nagy súlyt kell helyezni a nemzetközi kompatibilitásra.

Nem lenne célszerű könyvtárpolitikai célként deklarálni, hogy az ország könyvtárai ugyanazt (vagy ugyanazt a néhány) integrált szoftvert használják, mert könnyen balul üthet ki ez a szándék. Viszont nagyon is ajánlatos lenne, ha első sorban a hazai kis és közepes könyvtáraknak egy

hazai fejlesztésű szoftver állna rendelkezésükre; e megoldás számos előnye miatt érdemes lenne ezzel a céllal egy vállalkozást alapítani és megindítani, később önállósítani, kereskedelmi alapokra helyezni.

Ösztönözni kell a különféle korszerű információtároló és -visszakereső technológiák hazai alkalmazásának bevezetését az információs és könyvtári rendszerben felmerülő egyes feladatok megoldására, így pl. a dokumentumellátás javítására vagy az eredeti anyagi mivoltukban nem megőrzendő dokumentumok tartalmának archiválására is. Nagyobb gondot és erőket kell fordítani a nemzeti kultúrvagyon részét képező, régi és értékes könyvek, kéziratok restaurálására és konserválására.

5. Könyvtári központi szolgáltatások

A központi szolgáltatások a rendszerszerű működés nélkülözhetetlen elemét jelentik. Ezek közé soroljuk a központi katalógusokat, a dokumentumellátó szolgálatot, a hazai dokumentumtermés feltárását (nemzeti bibliográfia) és a feltárás eredményének rendelkezésre bocsátását.

A központi szolgáltatások fejlesztése szorosan összefügg a könyvtárügy technológiai korszerűsítésével, valójában annak függvénye. Szinte azt mondhatnánk, hogy a központi szolgáltatások számítógépesítésével és telekommunikációs hozzáférhetőségének biztosításával kell kezdeni egy könyvtárügy technológia korszerűsítését, mivel ennek hólabda-effektusa lehet a többi könyvtárra nézvést.

A jól működő központi szolgáltatásoknak több előnye van: tehermentesítik az egyes könyvtárakat bizonyos ritkán keresett dokumentumok beszerzése és tárolása alól, s a konkrét használói kéréseket – jelentkezzenek ezek a számítógépes hálózathoz csatlakozott bármely egységben – segítségükkel lehet kielégíteni; a könyvtáraknak nem kell maguknak katalogizálniuk a beszerzett műveket, hanem a bibliográfiai leírások rekordjait a központi adatbázisból tölthetik le maguknak; az általuk készített bibliográfiai leírások betáplálhatók a központi adatbázisba, ahonnan a többi könyvtárnak is rendelkezésre állanak stb.

A központi szolgáltatások kapcsán említjük meg az országos tárolókönyvtárat is: ennek in-

kább az ellátó szerepét hangsúlyozzuk, s nem megőrző szerepét. Szükségtelennek látszik, óriási személyi és anyagi ráfordítással – úgymond – „megmenteni” a felszámolásra kerülő, általában nem nagy értéket képviselő szakszervezeti és szakkönyvtárak állományát a központi tárolókönyvtárba való helyezéssel; többre kerül a leves, mint a hús. A tárolókönyvtár a hagyományos és elektronikus hordozókon lévő dokumentumok aktív gyűjteménye, amely valós igények kielégítésére szolgál, s mint ilyen, képezheti a dokumentumellátás alapját.

6. Az információ áru jellege

A források beszűkülésével párhuzamosan mind hangosabb a követelés, hogy a könyvtári és tájékoztatási szolgáltatásokért a használó fizessen térítést. Ez ügyben ugyanannyi érv hangzott el az ingyenesség mellett, mint ellene, s nagyon nehéz elvi álláspontot elfoglalni. A mindennapok gyakorlatában azonban meg kell oldani ezt a kérdést is.

Ennek során a következő tényeket és tényezőket kell figyelembe venni: a nyilvános könyvtári szolgáltatásokért az állampolgár egyszer adójával – tehát közvetett módon – már fizetett; a könyvtári szolgáltatások kimenetét az állampolgárok nem a befizetéseikkel arányos módon veszik igénybe (a lakosságnak csak kisebb hányada, nem azonos intenzitással használja őket stb.); minden olyan próbálkozás, amely arra irányult, hogy az információért a ráfordításnak megfelelő térítést szedjenek, csődbe ment; a gazdag országokban is az állam bőséges szubvencióval támogatja egyelőre még a gazdasági vállalkozások információhasználatát is; ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy egyre bővül az információs piac magánszektora különféle információ-szolgáltató és dokumentumellátó vállalkozások megjelenésével; a könyvtárak közötti információcserében és dokumentumellátásban is mind nagyobb teret nyernek a térítésért nyújtott szolgáltatások; a használók hajlandók többletkiadásokra, ha számukra tényleg szükséges szolgáltatásokról van szó; bizonyos használói kategóriák (pl. diákok, nyugdíjasok stb.) tényleges, de nem fizetőképességű keresletet jelentenek az információs piacon stb. Mindezek alapján arra az állásfoglalásra jutha-

tunk, hogy a nemzeti érdekekkel ellentétes a hazai könyvtári-információs szolgáltatások teljes piacositása, viszont méltányos, hogy a használók esetenként közvetlen módon is hozzájáruljanak az általuk igénybe vett szolgáltatásokhoz.

Ezt az alapállást a különféle könyvtár típusok, használói csoportok, települések, anyaintézmények stb. esetében igen rugalmasan kell alkalmazni. (Pl. egy nagyobb közművelődési könyvtártól elvárható, hogy költségvetésének mintegy 10-15%-át saját bevételeiből fedezze, de egy falusi vagy iskolai könyvtár esetében nevetséges dolog lenne saját bevételt előirányozni.)

7. Könyvtárosképzés

A könyvtári rendszer működésének kulcskérdése a szakképzett munkaerő. Ezért erősíteni kell a könyvtárosok és információs szakemberek képzésében megmutató pozitív tendenciákat. Ennek során még nagyobb súlyt kell helyezni a korszerű technológia oktatására.

Szükségtelennek látszik a képző intézmények számának növelése, esetenként azonban indokolt lehet a meglévő oktatóhelyek kapacitásának bővítése. Továbbra is érvényesíteni kell azt az elvet, hogy a könyvtárosképzés a felsőoktatási intézmények feladata, a könyvtárakban indított tanfolyamok csak alap- és középfokú, könyvtártechnikusi képzettséget nyújthatnak. Célszerűnek látszik, ha a felsőoktatási könyvtárosképző intézmények nemcsak a könyvtárak munkaerőszükségletére vannak tekintettel, hanem felkészülnek az információs társadalom hazai kibontakozásából adódó, egyéb intézményeknél, szervezeteknél, gazdasági vállalkozásoknál stb. jelentkező, információs szakemberek iránti igényekre is.

Rugalmasabb és hatékonyabb továbbképzési rendszerre van szükség, amelyben megvan a maguk helye a képző intézményeknek, a könyvtáraknak és az országos könyvtári szervezeteknek is. Az új képzési tartalmakat általában először a továbbképzésben kell kínálni, mielőtt a standard képzés részévé válnának. A szakma nemzetközivé válásából következően kívánatos, hogy minél több hallgató és fiatal szakember külföldi intézményekben is folytasson tanulmányokat vagy szerezzon tapasztalatokat.

8. Társadalmi ellenőrzés

Törekedni kell arra, hogy azok ellenőrizzék a könyvtárak működését, a könyvtári szolgáltatásokat, azok állapotát meg a fejlesztés irányait, akik leginkább és közvetlenül érdekeltek. Az irányításnak ilyesfajta „társadalmisítása” ugyancsak ellene hat a monolitikus hierarchiának, s közelebb visz a szerves rendszerhez.

A könyvtár jellegétől függően kell kialakítani azt a társadalmi testületet, amely a fenntartó megbízása alapján kontrollt gyakorol az intézmény működése fölött, s a fenntartó döntésétől függő jogokkal és hatáskörrel kell felruházni. Különösen fontos, hogy a nyilvános könyvtárak mellett létrejöjjenek ezek a felügyelő bizottságok.

Fontosnak tartjuk azt is, hogy a könyvtárügy egésze vagy a könyvtárak csoportjai számára szolgáltatást nyújtó intézmények és szervezetek mellett a könyvtárakból mint használókból, vagy a szakma hozzáértő képviselőiből bízzanak meg a szolgáltatást működtető fenntartó szervek hasonló testületeket. Ezek a testületek csak akkor tölthetik be szerepüket, ha rendelkeznek a szükséges felhatalmazásokkal; ha pusztán tanácsadó jogosultságuk van, nem sokat érnek. Szerepük valójában a piacot pótolja: ha a központi vagy más szolgáltatásokat térítésért adnák, s létük attól függene, megveszik-e őket, akkor nem lenne szükség felügyelő bizottságra, mert a piac közvetlenül fejezné ki értékítéletét. Ezt azonban egyelőre nem lehet megvalósítani. (Pl. nem lehet a nemzeti bibliográfia létét attól függővé tenni, hogy a könyvtárak hajlandók-e szolgáltatásait annyiért megvenni, amennyibe fenntartásuk kerül.) A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a Könyvtári és Informatikai Kamara, továbbá egyéb könyvtárügyi testületek (pl. az egyetemi könyvtárigazgatók kollégiuma, a főiskolai és kari könyvtárigazgatók tanácsa) – egyéb funkcióik mellett – a könyvtárügy irányításának, társadalmi ellenőrzésének a szervei is. Mind a kormányzat, mind a fenntartó szervek fogadják el őket partnerül.

9. Felsőoktatási könyvtárak

Összhangban a magasabb prioritásokkal, a magyar könyvtári rendszer kiemelten fejlesztendő szektorát jelentik a felsőoktatási könyvtárak. A

fejlesztésnek teljes mértékben igazodnia kell a felsőoktatási koncepcióhoz mind tartalmi, mind szervezeti vonatkozásokban.

A világbanktól felvenni tervezett egyik hitelnek az a célja, hogy a különféle képzési szintek tankönyvellátását, valamint a felsőoktatási könyvtárak fejlesztését szolgálja. Ez utóbbi célra szánt keretből kell megoldani az egyetemi és főiskolai oktató és kutató munka dokumentumszükségletének kielégítését, a könyvtárak számítógépesítését és telekommunikációs összeköttetését, továbbá elhelyezési körülményeik lényeges javítását részben új épületek emelésével, részben a meglévők korszerűsítésével és bővítésével. (Ebből a hitelből kell juttatni a felsőoktatási célokat közvetlenül szolgáló, oktatókat és hallgatókat ellátó más könyvtáraknak is, így az Országos Széchényi Könyvtárnak és néhány országos szakkönyvtárnak, esetleg nagy közművelődési könyvtáraknak.) A hitel felhasználásának természetesen feltétele, hogy a magyar kormányzat is megnyisson e célra anyagi forrásokat.

Az egyetemi könyvtárakat mint csomópontokat kell tekintetbe venni az országos szakirodalmi és könyvtári ellátás szakterületi és regionális metszetének kialakításánál.

A felsőoktatási könyvtárak felemelése a nemzetközi könyvtártechnológiai színvonalra, hajtóerőt jelenthet az egész magyar könyvtárügy számára, különösen, ha sikerül szerves kapcsolatot kiépíteni közöttük és a vezető közművelődési könyvtárak között (osztott katalogizálási projektek, egyeztetett állománygyarapítás, részvétel a felsőoktatás részéről jelentkező használati igények kielégítésében). Az oktató és kutató munkához igazodó állományépítés pedig a garanciája lehet az ország tényleges szükségleteivel és lehetőségeivel összhangban álló, nem diszciplína-, hanem igényorientált gyarapításnak.

10. Közművelődési könyvtárak

Az önkormányzatok által fenntartott közművelődési könyvtárak révén valósul meg a lakosság legszélesebb rétegeinek könyvtári ellátása, s ennek megfelelően kell értékelni jelentőségüket. Úgy is mondhatnánk, hogy a művelődéshez és az információhoz való jogot főként a közművelődési könyvtárakon keresztül gyakorolhatja a magyar állampolgár.

Önkormányzati fenntartásukból következően azonban a központi kormányzatnak meglehetősen csekély lehetőségei vannak arra, hogy hatékonyan beleszóljon működtetésükbe és fejlesztésükbe. Ami rendelkezésére áll, az a könyvtári törvény, különböző irányelvek és ajánlások, valamint – mint leghatékonyabb eszköz – az országos könyvtári alap – föltéve, ha létrehozza. Természetesen a településfejlesztési alapból is lehet könyvtári projekteket vagy beruházásokat finanszírozni, ebbe azonban még kevésbé szólhat bele a könyvtárpolitika, mint a különféle kulturális alapok könyvtári felhasználásába.

Ha már azt a megoldást választottuk, hogy a helyi önkormányzatokat bíztuk meg a fenntartói feladatokkal (s nem a megyeit, mint pl. Angliában), akkor gondoskodnunk kell arról is, hogy a könyvtári ellátás szempontjából hátrányosabb helyzetben lévő kisebb települések (falvak, kisvárosok) lakosai is – legalább közvetítetten – azonos színvonalú szolgáltatáshoz jussanak, mint a megyeszékhelyeken, nagyobb városokban lakók. Ez a teendő nyilván a megyei közgyűlésre vár; itt állománygyarapítási, dokumentumellátási, helybeszállítási, de módszertani, továbbképzési, fejlesztési stb. feladatokat kell megoldani. Kézenfekvő, hogy a megyeszékhelyeken működő könyvtárak helybeli szolgáltatásait a városi önkormányzat, a megye lakosságának szólókat a megyei önkormányzat finanszírozza.

(Ez a megyei forrásokból történő finanszírozás megilleti a megye más városaiban működő, de a környéket is kiszolgáló városi könyvtárakat is.)

Kétélű fegyver lenne, ha az önkormányzatok számára fenntartási normatívákat írna elő a könyvtári törvény: a norma esetleg olyan alacsonyra sikeredhet, hogy sok helyütt visszafogná a kiadásokat. A könyvtárfenntartói kötelezettség előírásán túlmenően az ellátás színvonalára csak általános követelményeket lehet megállapítani, egyébként a helyi erőkre és körülményekre kell bízni. Országosan kiegyenlített színvonalú ellátást csak fokozatosan, központi erőforrások bevetésével és meggyőző, következetes könyvtárpolitikai aktivitással lehet elérni.

Budapesten továbbra is célszerű a fővárosi közgyűlés fenntartásában működtetni, s nem elaprózni a kerületi önkormányzatok között a könyvtári szolgálatot: így a viszonylag kisebb ráfordítás is jobban kamatozik. A megoldandó feladatok közé tartozik a központi könyvtár épület-

rekonstrukciója, néhány kerületközi és kerületi könyvtár megépítése, valamint a számítógépesítés.

A szétesőben lévő, ún. szakszervezeti közművelődési könyvtárügy terén határozott lépésekre van szükség. A szakmai és megyei központi könyvtárakat mielőbb integrálni kell az önkormányzatok által fenntartott közművelődési könyvtárakkal, s az országgyűlés által eddig a fenntartásukra biztosított összeget az illetékes önkormányzatokhoz átirányítani: a szakszervezektől pedig azt várjuk el, hogy az e könyvtárakat befogadó épületeket, helyiségeket a könyvtárakkal együtt ugyancsak átadják. Így – külön megállapodások alapján – lehetővé válik azoknak a munkahelyi közművelődési könyvtáraknak a letéti ellátása és módszertani gondozása, amelyeket valójában a munkáltatók tartanak fent, esetleg a szakszervezetekkel kötött kollektív szerződés értelmében.

11. Iskolai könyvtárak

Az általános és középiskolai könyvtárak ügyét az iskolarendszeren belül kell megoldani. Természetesen gondoskodni kell arról, hogy az iskolai könyvtárak különféle szakmai és ellátásbeli szálakkal kapcsolódjanak a könyvtárügy egészéhez, különösen a közművelődési könyvtárakhoz.

Az ún. kettős funkciójú, azaz közös iskolai-közművelődési könyvtárak megadott feltételek teljesítése esetén kielégítő ellátást nyújthatnak mindkét használói kör számára; ez a könyvtár típus azonban csak kistélepléseken vehető komolyan számításba.

Pedagógiai szempontból azt az elvet kell érvényre juttatni, hogy nincs iskola könyvtár nélkül, mégpedig jó, az oktatást és nevelést magas színvonalon szolgálni képes könyvtár nélkül. E követelmény kielégítése érdekében még sokat kell tenni a könyvtárosi feladatokat ellátó tanárok kiképzése, a megfelelő elhelyezési körülmények biztosítása, az igényekkel összhangban álló állomány kiépítése, de legtöbbit a könyvtárhasználatnak a pedagógusi munkában való szerves beépítése terén.

12. Szakkönyvtárak

A helyi jellegű szakkönyvtárak gondja az őket fenntartó szervezet terheli. A központi kormányzat annyiban érdekelt, hogy megteremti számukra az országos könyvtári rendszerhez való csatlakozás lehetőségét, ezzel segítve őket abban, hogy minél jobban szolgálhassák anyaintézményüket. Ezt a kapcsolódást helyi és regionális szinten is érdemes előmozdítani.

A szakkönyvtárak körében egyre csökken az állami szerv, szervezet, intézmény, s különösen vállalat fenntartásában működő könyvtár, a létük és működési feltételeik is mindinkább függenek a magánszféra döntéseitől. Állományuk már nem köztulajdon, mint korábban, hanem a fenntartó tulajdona, s a könyvtári törvény rendelkezései nem terjedhetnek ki rájuk. A nyilvános könyvtárakkal természetesen kooperációs kapcsolatokat építhetnek ki mind szakterületi, mind regionális metszetben, de szigorúan csak önkéntes, s tegyük hozzá, üzleti alapon. Tevékenységük támogatásával az állam központi és helyi szervei voltaképpen anyaintézményeik tevékenységét támogatják (pl. kis- és középvállalatok üzleti információkkal való ellátása). Kérdéses azonban, hogy éppen a kisebb gazdálkodó egységeknek szükségük van-e saját szakkönyvtárra, s nem célszerűbb-e, ha más formában oldják meg információs szükségleteik kielégítését (információs ügynökök alkalmazása, szolgáltatások előfizetése, irodalomkutató-sok megrendelése stb.).

Itt teszünk említést az egyházi könyvtárakról is, pontosabban a nagy történelmi gyűjteményekről, s nem a pasztorációt vagy a lelkészképzést szolgáló kisebb, közművelődési vagy oktatási könyvtárakról. E jelentős gyűjteményeket a nemzeti kultúrkincs részének kell tekinteni, amelyek megőrzése, restaurálása, konzerválása, feltárása, tudományos használata nemcsak a tényleges tulajdonos, hanem az állam gondjának is kell lennie.

Irodalom

1. ANTALL József: A budapesti LIBER konferencia megnyitója. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1992. 1. sz. p. 16-19.

2. ANDRÁSFALVY Bertalan: Nemzeti erőforrásunk az információ. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 39. évf. 1992. 11-12. sz. p. 480-481.
3. BERECSKY László - VAJDA Kornél: A polgári társadalom könyvtári programjáról. Beszélgetés Mádl Ferenc miniszterrel. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993. május, p. 3-12.
4. FÖLDI Tamás: A társadalomtudományi információ és a rendszerváltás Kelet-Európában, különös tekintettel Magyarországra. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 38. évf. 1991. 8. sz. p. 319-324.
5. HORVÁTH Tibor: Szempontok a világbanki hitelek felhasználásához. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993. március, p. 5-11.
6. HUSZÁR Ernőné: VB projekt. Szakterületi és regionális központok. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993. március, p. 3-5.
7. A könyvtár- és szakirodalmi tájékoztatásügy finanszírozása. In: Könyvtáros, 41. évf. 1991. 9. sz. p. 508-517.
8. MADER Béla: Hazai könyvtárak az átalakulás időszakában. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 39. évf. 1992. 10. sz. p. 435-440.
9. MADER Béla: Regionális könyvtárak és szakterületi központok. Egyetemi könyvtári relációk – egyetemi könyvtári szemmel nézve. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993. március, p. 11-18.
10. PAPP István: Demokrácia, nyilvánosság, információ. In: Könyvtáros, 39. évf. 1989. 11. sz. p. 667-671.
11. PAPP István: Könyvtárpolitika és közművelődési könyvtárak finanszírozása Magyarországon. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1993. március, p. 19-24.
12. PAPP István: A magyar könyvtárpolitika néhány aktuális kérdése. Vezérfonal a vitához. In: Könyvtári Figyelő, 36. évf. 1990. 1-2. sz. p. 17-22.
13. PAPP István: A magyar könyvtárügy kilátásai a 90-es évekre. In: Az Orvosi Könyvtáros, 31. évf. 1991. 1. sz. p. 3-13.
14. PAPP István: A magyar közművelődési könyvtárak a 90-es évek kezdetén. In: Könyvtáros, 40. évf. 1990. 7. sz. p. 385-390.
15. PAPP István: A vállalati szakkönyvtárakról – alak- és funkcióváltások küszöbén. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 36. évf. 1989. 11. sz. p. 473-482.
16. RÓZSA György: Magyar kutatókönyvtárak: hozzájárulásuk az európai kultúrához és kulturális örökséghez. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 39. évf. 1992. 10. sz. p. 431-434.
17. RÓZSA György: Országos szakirodalmi információs politika. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 39. évf. 1992. 11-12. sz. p. 482-487.
18. SÓRON László: A könyvtár- és a szakirodalmi tájékoztatásügy törvényi szabályozásának koncepciója. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1992. 1. sz. p. 6-13.

AZ EGYSÉGES SZERZŐI NÉVFORMÁK KÖZÖS JEGYZÉKÉT dolgozza ki a British Library és a Library of Congress, Anglo-American Authority File címmel. A két nagykönyvtár állománya összesen több mint 100 millió művet tartalmaz, milliónál több szerzőtől – akik közül Csajkovszkij nevének 35, Mao Ce Tung nevének 16 írásmódja lehetséges.

(BL News, 1994. jún.)

KÉSZÜL AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉG 1994-98. ÉVI KÖNYVTÁRI PROGRAMJA. – A jóváhagyásra váró javaslatok szerint három fő irányban használják majd fel a rendelkezésre álló költségvetési keretet.

- A. (a költségvetés 20%-a): az egyes könyvtárak előkészítése a hálózatok rendszerébe való beilleszkedésre.
 – B. (60%): a könyvtárak segítése a hálózati keretben való műköedésre, kapcsolataik biztosítása egymással, illetve szolgáltatóikkal és használóikkal. – C. (20%): kapcsolataik kiépítése az elektronikus tájékoztatás világrendszerével.

A program arra törekszik, hogy a kapcsolat kölcsönösen gyümölcsöző legyen a könyvtári világ és az egyéb távközlési tényezők között. Különös gondot fordít a könyvtártípusok, illetve az egyes könyvtárak közötti nagy (technikai, illetve regionális-kulturális) különbségek csökkentésére, valamint személyzetük gyakorlati továbbképzésére.

(Newsletter EBLIDA, 1994. szept.)